

Angyalosi Endre És Schultheisz Kálmánné

Nem tudom pontosan, hol készült a kép, valahol Budapesten, talán a Margit-szigeten. Én vagyok rajta és a nagyanyám [Schultheisz Kálmánné, szül. Weiner Róza]. A felvétel 1936-ban készült. A nagymamám 1880-ban született Dömösön, és 1958-ban halt meg Budapesten. Egész életében háztartásbeli volt. Aztán hogy négy vagy hat elemi végzett-e, azt nem tudom. Egy hétgyerekes család gyereke volt. Az ő családja vallásos zsidó család volt. Ennél sokkal többet nem tudok, mert én személyesen csak keveset ismerhettem közülük. A testvérek nevét tudom, és azt is kikutattam, hogy melyikük mikor született. Etel 1871-ben, Cecília 1874-ben, Mór 1877-ben, Ida 1878-ban, Aranka 1887-ben, Jolán 1889-ben. Mindannyian Dömösön születtek. Etel, Ida és Aranka néni Auschwitzban halt meg. A többiek részben a háború előtt, részben utána. A nagy családot dédapámnak, Weiner Ignácnak a vendéglője tartotta el. A dédmamám neve Stern Johanna volt. A dédapám 1846-ban született Nagyoroszipán, és Dömösön halt meg 1919-ben. A dédanyám 1843-ban született Kecelen, és 1928-ban halt meg Dömösön. Többet nem tudok róluk. Ezeket az adatokat is csak hosszas munka után sikerült kiderítenem. Anyám családja, ahol magam is nevelkedtem, tulajdonképpen kevésbé volt vallásos, mint azok, akik minden ünnepet és szokást betartottak. De a zsidó tudatot, a zsidó létet őrizték. Nagyünnepeken elmentek a zsinagógába, a Dohány utcába. Néha én is elmentem. A nagyanyám mindig azt mondta, hogyha szóba került, hogy kóser vagy nem kóser: 'Nekünk nincs arra pénzünk, hogy kóserek legyünk.' A nagymamám minden pénteken gyertyát gyújtott, utána vacsora volt. Természetesen a nagy zsidó ünnepeket mind megtartotta. Több imakönyvünk is volt otthon. Volt egy fehér zacskó, amelyben benne volt a nagyobb ünnepek imádkozásaikor használt ruhadarab, amit úgy is hívtak, hogy kétli [kitli]. Egyszínű fehér, de azt sose tudtam, és nem is kérdeztem, hogy mire való. Voltak benne kábé másfél centi vékonyságú bőrszíjak [tfilin], és úgy emlékszem, hogy a nagyapám rátekerte a kezére, amikor valami nevezetes ünnepnap volt. E napok nevét sem tudom. Ilyenkor ezt tekerte magára, és imádkozott is. Sőt félrehúzódott, és akkor a nagyanyám mindig mondta: 'Hagyjátok nagyapátokat!' A lakásunkban egyszerű bútoraink voltak. Az ágyban egyikünk nagyapámmal, másikunk meg anyámmal aludt. Aztán cseréltünk, mikor hol. Tehát volt a két ágy, előtte a szelón,

és vagy anyámnál aludtam, vagy a nagyapámnál. Jobbadára a nagyapámnál. A nagymama egyedül aludt mindig. Ő vitte a háztartást. Ő tulajdonképpen egy igen rendes, karakán asszony volt, de olyan, hogy ő töltötte be a családfői tiszteket is. Ő rendelkezett mindenről. A nagyapám jófejű, olvasott ember volt, és nagyon szerették a házban is. De a családban a nagyanyámnak volt vezérhangja. Németül tudtak mindketten, de csak ritkán beszéltek egymás között. Ha valami olyasmit akartak mondani, amit a gyerekek nem kell hogy tudjanak, akkor jött a német: 'Nicht vor dem Kind' [Ne a gyerek előtt] bevezetéssel kezdtek németül beszélni. Nekem az egész gyerekkorom egy nagyszerű élmény volt. Én ugyanis gyerekszínész voltam. De hogyan is lettem ez? Fogalmam sincs. De az biztos, hogy a nagyanyám által. Anyám dolgozott, nagyapám ilyesmivel nem törődött, hát maradt a nagyanya. Tehát valahogyan a nagyanyám tudhatta, hogy hova kell menni ez ügyben. Először meghallgattak, amikor valamit előadtam, és ott rögtön fölvetett a színtársulatba Kincses bácsi, a Meseszínházába. Ez olyan név volt akkor, mint egy picivel később a Lakner bácsi-féle gyerekszínház. Éppen öt éves voltam, amikor már igen aktívan bekerültem. De már ezt megelőzően is voltam gyerekszínész. Gyakorlatilag olyan három és fél, négyéves koromtól majdhogynem folyamatosan. Ezt igazolandó, ma is megvannak még az akkori kis plakátok, röpcédulák. A család kenyérkeresői tehát kik voltak? Anyám meg én. És azt, hogy én is családfenntartó vagyok, a szüleim kifejezetten éreztették is velem. Becsültek gyereklétemre. Jó ruhákban jártam stb. Az biztos, hogy az Endikének mindene megvolt. Nagyanyám mindig mondta: 'Endike, az színészgyerek.'